

Ziemowit SOCHA

Sekcja Badań Społecznych i Analiz
takSiS – Biuro Rachunkowe i Analiz Rynku

Katedra Muzykologii
Uniwersytet Wrocławski

Katedra Nauk Społecznych
Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu

**ŚPIEWANIE JAKO OBYCZAJ
I ZACHOWANIE SPOŁECZNE**
Raport z internetowego badania pilotażowego

2012

Fundacja *Muzyka jest dla wszystkich*
Śpiewaj mi mamo!

SPIS TREŚCI:

O POŻYTKACH ZE SKRZYWIONYCH PRÓB	3
Wstęp socjologa do raportu z badania, którego nie projektował	
CHARAKTERYSTYKA PRÓBY	6
Albo podśpiewująca 28-letnia warszawianka	
1. ŚPIEWANIE NA CO DZIEŃ	11
2. REPERTUAR CODZIENNY	13
3. SOLO CZY GRUPOWO?	15
4. DZIECIĘCE DOŚWIADCZENIA ZE ŚPIEWEM	18
5. WPŁYW MUZYKI I ŚPIEWU NA ŻYCIE CODZIENNE I BUDZONE PRZEZ NIĄ EMOCJE	21
UDZIAŁ W PRZYSZŁYCH PROJEKTACH	24
Odczucia i sprzeczności	
OGÓLNY OBRAZ POLSKIEGO ZWYCZAJU ŚPIEWANIA	26
Wnioski z badań pilotażowych	
LITERATURA	28

O POŻYTKACH ZE SKRZYWIONYCH PRÓB

Wstęp socjologa do raportu z badania, którego nie projektował

Śpiew z punktu widzenia socjologa to forma interakcji. Śpiewamy chcąc uzewnętrznić żyjące w nas emocje. Śpiewamy gdy chcemy coś zakomunikować innym jednostkom, grupom lub instytucjom. W myśl klasycznych koncepcji socjologicznych różniące się od interakcji zapośredniczonej przez język ładunkiem emocjonalnym [Simmel]. Śpiew w nowszej socjologii najczęściej rozpoznawany był jako elementarna forma protestu w ruchach społecznych [Eyerman i Arison 1998].

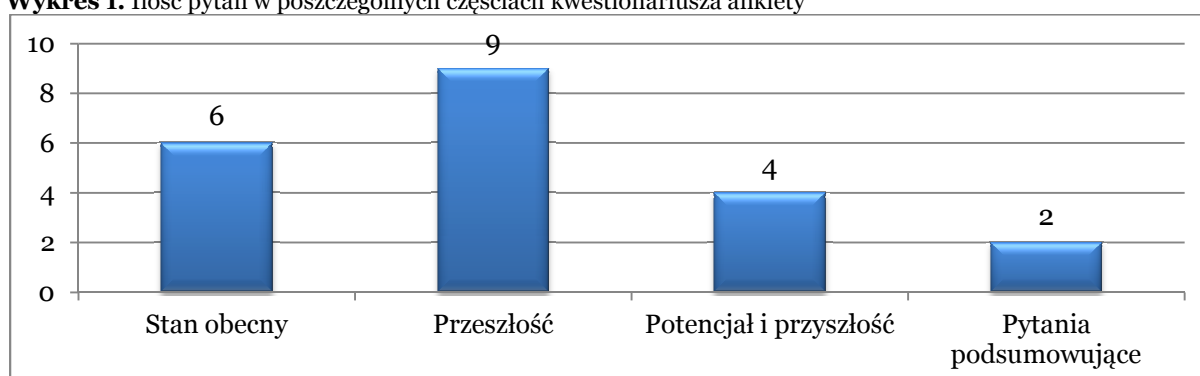
Poza tym w eksperymentalnej psychologii rozwoju różne badania pokazują, że śpiewanie jest najistotniejsze w wieku dziecięcym. Specjalizująca się w problematyce wczesnodziecięcej komunikacji głosowo-muzycznej prof. Sandry Trehub z Uniwersytetu w Toronto uznaje tak co najmniej z trzech powodów. Po pierwsze **wzmacnia więź** emocjonalną między dzieckiem a opiekunem. To – czyli po drugie – **pozytywnie wpływa na humor** dziecka przez co – po trzecie – **poprawia się przyswajanie pokarmu i łatwiej dziecku zasypiać**. Zatem podsumowując można powiedzieć, że w śpiewanie dzieciom ma przede wszystkim dwie główne funkcje: (1.) zwiększa szanse przetrwania dziecka i (2.) co więcej wzmacnia rozwój dziecka, zwłaszcza naukę mowy [por. np. Trehub i in. 1997, Trehub 2001].

Niniejszy raport jest podsumowaniem internetowych badań prowadzonych przez fundację *Muzyka jest dla wszystkich* prowadzonych w ramach „akcji badawczej” *Śpiewaj mi mamo!* Badania były prowadzone na portalu internetowym akcji badawczej od marca do września 2012. W badaniu realizowanym techniką ankiety internetowej zostało zadanych 21 pytań otwartych, które były podzielone na cztery

bloki. Badanie było dobrowolne i nie miało charakteru reprezentatywnego. Stąd też można domniemywać, że brali w nim udział respondenci, których aktywność na polu śpiewania znacznie odbiega od jakości pojętej „średniej krajowej”. W dodatku, kwestionariusz był dostępny na stronie internetowej projektu *Śpiewaj mi mamo* i aby można było na odpowiedzieć na jego pytanie najpierw należało na własną rękę trafić na tę stronę.

Pierwszy blok pytań „stan obecny” dotyczył ogólnego kontekstu śpiewania. Pytano o to, czy respondent śpiewa na co dzień, czy robi to zawodowo/amatorsko i czy śpiewa dla bliskich i co śpiewa. W drugim bloku pt. *Przeszłość* znalazło się najwięcej pytań dotyczących dziecięcych i rodzinnych doświadczeń związanych z muzyką i śpiewem. Część trzecia dotyczyła przyszłości i potencjału zainteresowania współpracą projektową z fundacją *Muzyka Jest Dla Wszystkich*. W ostatniej, czwartej części zawarto pytania dotyczące opinii na temat kwestionariusza i jego pytań.

Wykres 1. Ilość pytań w poszczególnych częściach kwestionariusza ankiety

Nie da się ukryć, że niniejsze badanie nie było realizowane na reprezentatywnej próbie badawczej dla współczesnego polskiego społeczeństwa. Nie ma co do tego wątpliwości, że w Internecie takich badań nie da się zrobić. Przekrój demograficzno-społeczny polskich użytkowników Internetu różni się od przekroju demograficzno-

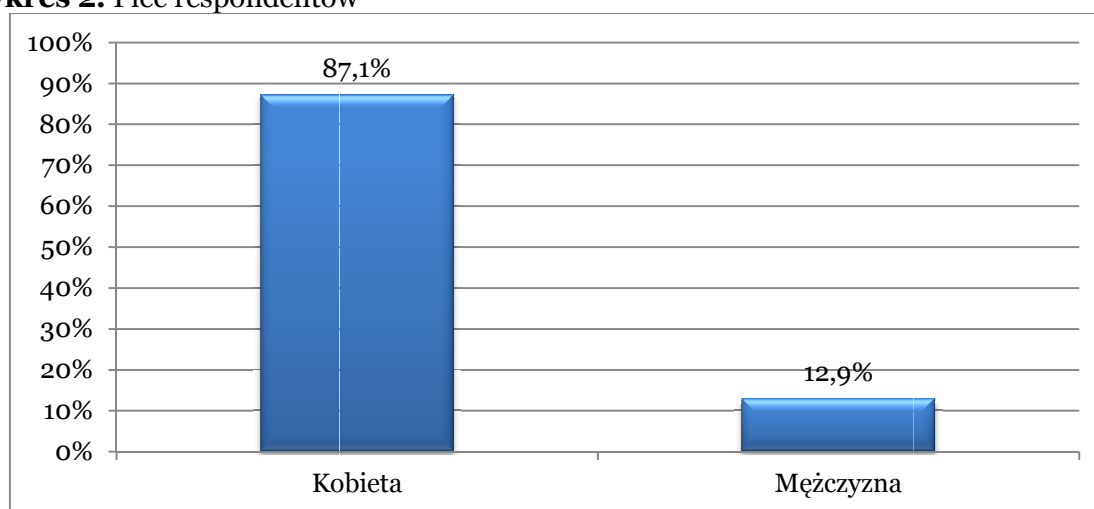
połącznego obywateli Polski (por. Batorski, Olcoń 2006). W badaniach prowadzonych internetowo następuje również autoselekcja, co utrudnia realizację próby reprezentatywnej nawet dla użytkowników tego medium. Z drugiej strony jednak niewątpliwą zaletą badań internetowych jest ich dostosowanie do badania specyficznych, wyspecjalizowanych grup respondentów i mając listę mailingową z adresami potencjalnych badanych można byłoby zrealizować badanie skuteczniej niż za pomocą standardowych badań ankietowych.

CHARAKTERYSTYKA PRÓBY

Albo podśpiewująca 28-letnia warszawianka

Respondenci, którzy weszli w skład badanej próby byli zróżnicowanie pod względem cech demograficznych – takich jak: płeć, wiek, miejsce zamieszkania czy śpiewaczy profesjonalizm.

Wykres 2. Płeć respondentów

Źródło: badania własne

Pod względem płci ewidentnie dominowały kobiety, których – jak widać na Wykresie 3. – było 87,1%, więc mężczyzn w próbie znalazło się 12,9%. Zatem łatwo zauważyć, że struktura płci w badanej próbie odstaje od struktury płci w Polsce, gdzie wg danych Głównego Urzędu Statystycznego¹ pod koniec 2010 roku kobiety stanowiły 51,72% a mężczyźni 48,28%. Zachodzącą dysproporcję w strukturze płci wśród badanych można tłumaczyć faktem, że badanie organizowane było w ramach projektu *Śpiewaj mi mamo*, więc niejako adresowane było do kobiet, zwłaszcza tych będących matkami.

¹ Por. Bank Danych Lokalnych, dostępne na: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks (1-10-12)

W strukturze wieku badanych widać znaczną dominację osób między 24 a 35 rokiem życia, które stanowiły ponad połowę – bo 53,6% – próby. W tej grupie wiekowej znalazła się również średnia – niecałe 29 lat – oraz mediana – 28 lat – wieku. Następnie 33,3% respondentów pochodziło z grupy wiekowej poniżej 24 roku życia. Powyżej 35 roku życia znalazło się więc 13,1% próby (por. Tabela 1.). Porównywalna wielkość mediany i średniej wprost pokazuje, że pod względem wieku grupa także była dość homogeniczna.

Tabela 2. Wiek respondentów

	N	%	% ważnych
poniżej 24 lat	28	29,5	33,3
od 25 do 34 lat	45	47,4	53,6
od 35 do 44 lat	7	7,4	8,3
od 45 do 54 lat	3	3,2	3,6
powyżej 55 lat	1	1,1	1,2
SUMA WAŻNYCH	84	88,4	100,0
Braki danych	11	11,6	
OGÓŁEM	95	100,0	

Źródło: badania własne

Zdecydowana większość respondentów – 64,4% – pochodziła z aglomeracji warszawskiej, w tym 54% z samej Warszawy. Następną, drugą pozycję zajął Poznań, który reprezentowało 12,6% respondentów. Kolejne były Lublin (4,6%) i Szczecin (3,4%). Natomiast 10,3% respondentów pochodziło z różnych, rozsianych po całej Polsce (i – jak się okazało – nie tylko Polsce) – takich jak: Mikołów, Mysłowice, Pułtusk, Rejkiawik (Islandia), Toruń, Włoszczowa oraz Żuki.

Widać zatem, że najliczniej reprezentowane były miasta wojewódzkie wraz ze swymi aglomeracjami, bowiem pochodziło z nich 77 osób z 87 (czyli 88,5%), które podały

miejsce zamieszkania. Biorąc pod uwagę dychotomię wieś-miasto łatwo zauważyć dominację miasta nad wsią, które było reprezentowane w 96,55% przypadków przy 3,45% respondentów ze wsi.

Tabela 3. Miejsce zamieszkania respondentów

	N	%	% ważnych
Warszawa ²	56	58,9	64,4
Poznań ³	11	11,6	12,6
Lublin	4	4,2	4,6
Szczecin	3	3,2	3,4
Elbląg	2	2,1	2,3
Gdańsk	2	2,1	2,3
inne ⁴	9	9,5	10,3
SUMA WAŻNYCH	87	91,6	100,0
Braki danych	8	8,4	
OGÓŁEM	95	100,0	

Źródło: badania własne

Wyraźna większość, bo 81%, czyli ponad 4/5 respondentów zajmuje się śpiewaniem amatorsko. Zawodowo związane ze śpiewem jest więc 19% próby. Jednak wśród amatorów zauważalne są dwie kategorie respondentów – kiedyś związani ze śpiewem zawodowo (5,95) oraz chcący w przyszłości śpiewać zawodowo (8,33%).

² Z aglomeracją warszawską

³ Z aglomeracją poznańską

⁴ Miejscowości występujące jeden raz

Tabela 4. Czy śpiewasz zawodowo czy amatorsko?

	N	%	% ważnych
Zawodowo	16	16,8	19,0
Amatorsko	68	71,6	81,0
SUMA	84	88,4	100,0
Braki danych	11	11,6	
OGÓŁEM	95	100,0	

Źródło: badania własne

Tabela 5. Czy Twój rodzic albo dziadkowie byli związani z muzyką zawodowo?

	N	%	% ważnych
Tak	14	14,7	16,1
Nie	63	66,3	72,4
Półzawodowo	10	10,5	11,5
SUMA WAŻNYCH	87	91,6	100,0
Braki danych	8	8,4	
OGÓŁEM	95	100,0	

Źródło: badania własne

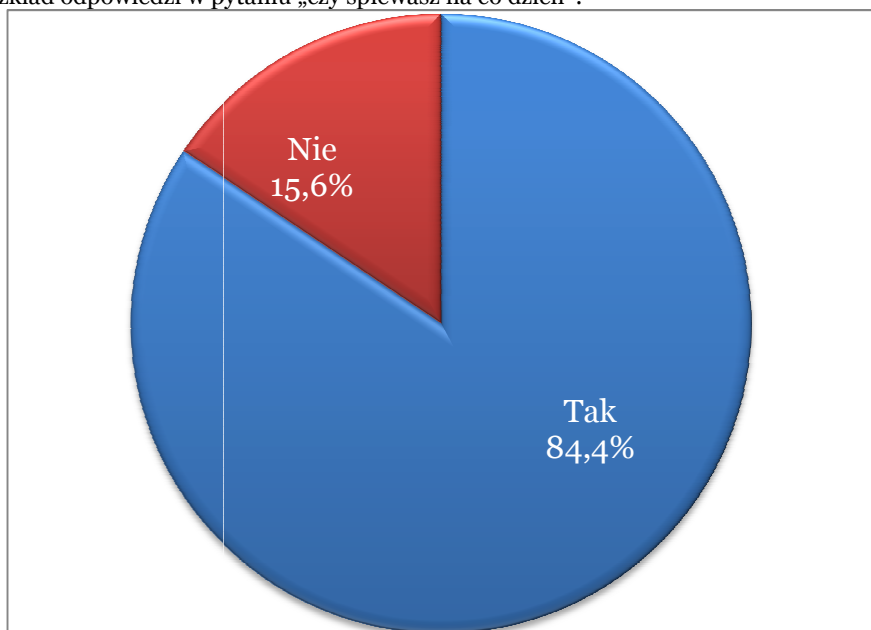
Respondenci pytani o pewien rodzaj dziedzictwa muzycznego w postaci zawodowego uprawiania muzyki przez ich wstępnych członków rodziny. I niemal 3/4 respondentów (72,4%) wskazało, że ich najbliżsi nie parali się profesjonalnie muzyką. Około 1/6 respondentów (16,1%) pochodził z rodzin o profesjonalnych tradycjach muzycznych i jeśli by dodać do tego osoby, których rodzice lub dziadkowie zajmowali się muzyką półzawodowo (11,5%), to otrzymamy wynik, iż 27,6% respondentów pochodzi z rodzin co najmniej półprofesjonalnie muzykujących.

Zatem podsumowując można zauważyć, że statystyczny respondent rysuje się zatem jako 28-letnia kobieta z Warszawy, która tak, jak jej wstępni śpiewaniem zajmuje się amatorsko i jest większe prawdopodobieństwo, że chciałaby w przyszłości śpiewać zawodowo, niż że robiła to w przeszłości.

1. Śpiewanie na co dzień

W analizie otwartego pytania „Czy śpiewasz na co dzień?” zaakcentowano fakt śpiewania dosłownie codziennie. Nie zaś jako pytanie synonimiczne do „Czy zazwyczaj śpiewasz?”. Każde odstępstwo od takiej odpowiedzi traktowano jako nie śpiewanie. Okazuje się, że 76. respondentów deklarowało, że śpiewa na co dzień, a 14., że na co dzień nie śpiewa. Odliczając braki danych, które znalazły się u 5 respondentów otrzymujemy wynik 84,4% na co dzień śpiewających do 15,6% nieśpiewających.

Wykres 4. Rozkład odpowiedzi w pytaniu „czy śpiewasz na co dzień”?

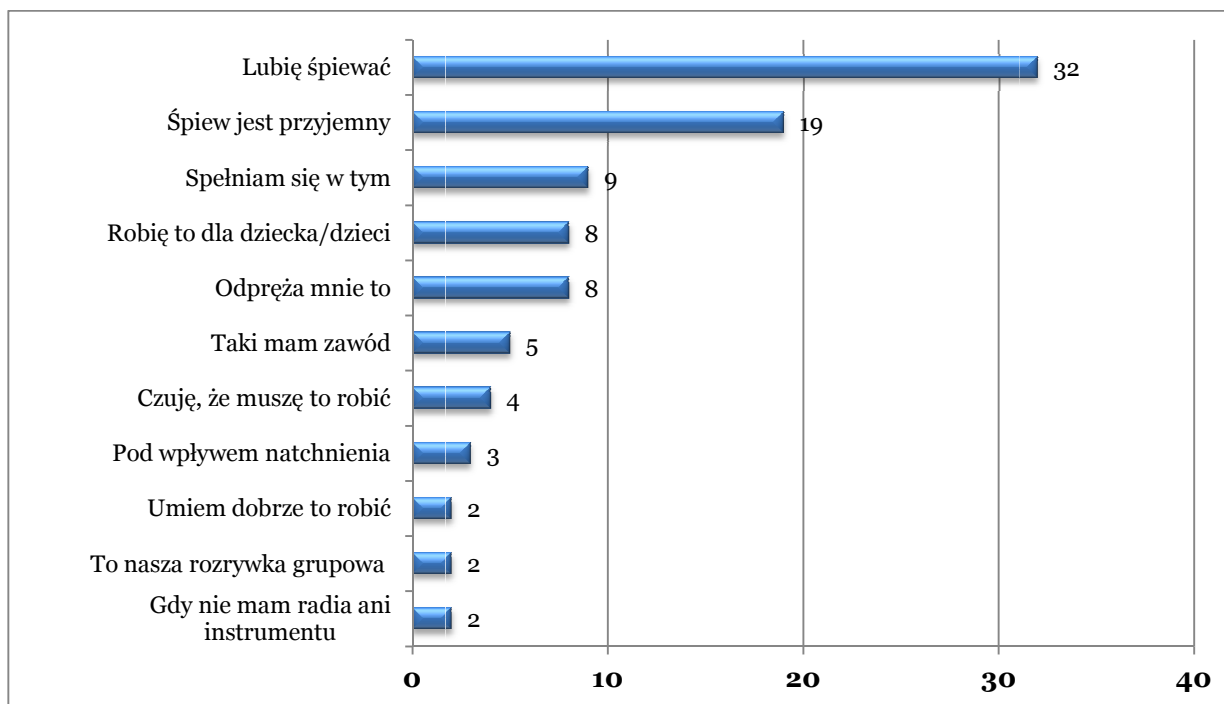
Źródło: badania własne

Respondenci zostali zapytani o powody, dlaczego śpiewają na co dzień w pytaniu otwartym. Ich odpowiedzi zostały skategoryzowane⁵ i najczęściej wymienianą kategorią był sam fakt tego, że **lubią śpiewać** (razy 32). **śpiew sprawia im przyjemność** (19), **spełniają się w tym** (9) oraz albo **śpiewają dla dzieci** albo

⁵ Z uwagi na to, że w pytaniu otwartym padały czasami dwie odpowiedzi, w celu nie tracenia pozyskanych informacji, przyjęto założenie, że dopuszczalne były w tym pytaniu dwie odpowiedzi. Z tego powodu nie wykonano procentowania. Można jednakże przyjąć założenie, że wszystkie możliwe odpowiedzi w tym pytaniu to 190.

daje to im **odprężenie** (po 8). Wśród pozostałych nieco rzadziej pojawiających się odpowiedzi można znaleźć odwołanie się do **śpiewania jako zawodu** (5), **wewnętrznego przymusu** (4), **siły natchnienia** (3) bądź **substytutu muzyki z radia/instrumentu** (2) czy po prostu **rozrywki w grupie** (2).

Wykres 5. Rozkład odpowiedzi na pytanie „dlaczego śpiewasz na co dzień?”

Źródło: badania własne

Wśród ponad piętnastoprocentowej nieśpiewającej mniejszości rozkład uzasadnienia nieśpiewania najwięcej, bo 8 osób powoływało się na nieumiejętność śpiewania. Łatwo więc odnaleźć tu zastosowanie przeformowanej podręcznikowej⁶ zasady atrakcyjności interpersonalnej, głoszącej iż lubimy tych, którzy nas lubią. Na temat śpiewania można powiedzieć, że respondenci śpiewają, bo lubią to i jest to dla nich przyjemne, zaś nie śpiewają, bo nie umieją.

⁶ Por. Aronson i in. [1997].

Tabela 6. Rozkład odpowiedzi na pytanie „dlaczego nie śpiewasz na co dzień?”

	N
Bo nie umiem	8
Bo zapomniałam, że mogę	1
Bo wstydzę się	1
Bo nie mam czasu	1

Źródło: badania własne

Blisko 2/3 badanych uznało, że powinno być więcej muzyki w ich życiu. Nieco ponad 1/3 badanych uznała, że muzyki w ich życiu jest dokładnie tyle, ile być powinno, zaś – co ciekawe – tylko jedna osoba uznała, że muzyki jest za dużo w jej życiu (por. Tabela 7.).

Tabela 8. Czy uważasz, że w Twoim życiu powinno być więcej śpiewu/muzyki? Czy jest tyle, ile powinno?

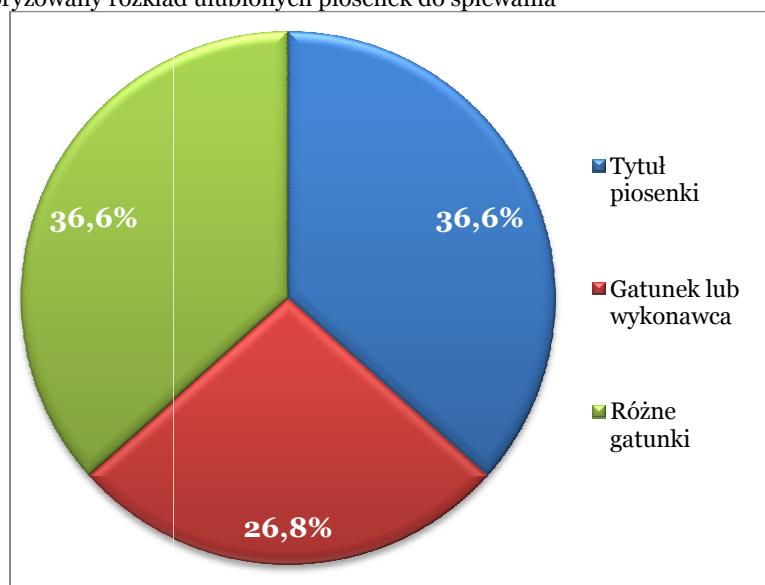
	N	%	% ważnych
Powinno być jej więcej	56	58,9	65,1
Jest jej tyle ile powinno	29	30,5	33,7
Jest jej za dużo	1	1,1	1,2
Ogółem	86	90,5	100,0
Braki danych	9	9,5	
Suma	95	100,0	

Źródło: badania własne

2. Repertuar codzienny

W kwestii tego, co respondenci śpiewają na co dzień trudno wyróżnić jedną zdecydowaną dominantę. Repertuar ten jest dość zróżnicowany, lecz poddaje się standardowym procedurom agregowania danych i tak po 30 respondentów (czyli 36,6%) wskazywało bądź **tytuł jednej piosenki** bądź **wielość gatunków** wykonywanych przez siebie śpiewów. **Jeden określony gatunek** bądź **określonego wykonawcę** wymieniły 22 osoby, co stanowiło 26,8% próby.

Wykres 6. Skategoryzowany rozkład ulubionych piosenek do śpiewania

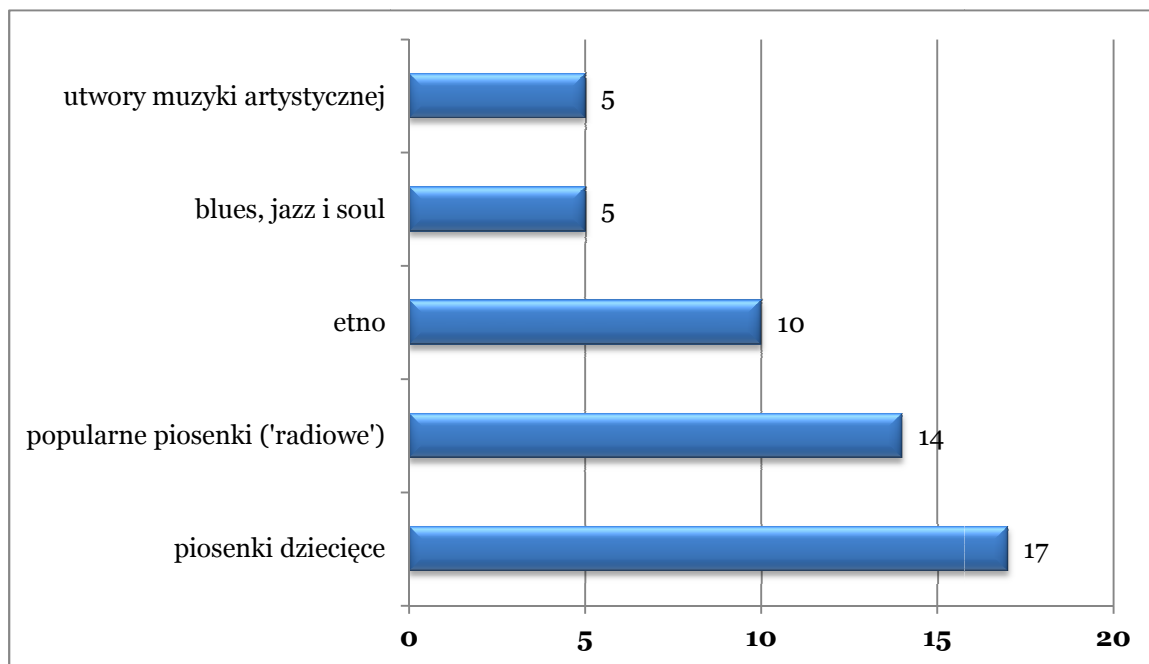

Źródło: badania własne

Z drugiej jednak strony odpowiedzi z na to pytanie można przeanalizować pod kątem poszczególnych gatunków muzycznych. Odpowiednio łącząc dane można zauważyć, że najczęściej deklarowano śpiewanie **piosenek dziecięcych** (17), następnie **radiowych przebojów** (14), piosenek z gatunku **muzyki etnicznej**⁷ (10) oraz (po 5) **utworów muzyki artystycznej** oraz **blues, jazz i soul**. Największa popularność piosenek dziecięcych najprawdopodobniej łączy się z profilem społeczno-demograficznym przeciętnego respondenta⁸ i przed-założeńmi badanych przystępujących do wypełniania internetowego kwestionariusza na stronie *Śpiewaj mi mamo*.

⁷ W tym przypadku z uwagi na zróżnicowane odpowiedzi przyjęto inkluzywne rozumienie muzyki etnicznej, na które składała się muzyka ludowa, muzyka świata, muzyka biesiadna, bądź piosenki ogniskowo-harcerskie. Ogólnie rzecz, za muzykę etniczną uznawano każdy rodzaj muzyki przekazywany drogą ustną, który nie jest muzyką popularną, ani artystyczną. Zatem trzymano się kategoryzacji wprowadzonej przez Simona Firtha [por. 2011].

⁸ Przeciętnym respondentem była kobieta w wieku 28 lat (zob. *Charakterystyka próby*, s. 6). Wg Rocznika Demograficznego GUS za roku 2008 najczęściej pierwszych ciąż przypadało na grupę wiekową 25-29. W kolejnych latach trend ten utrzymał się.

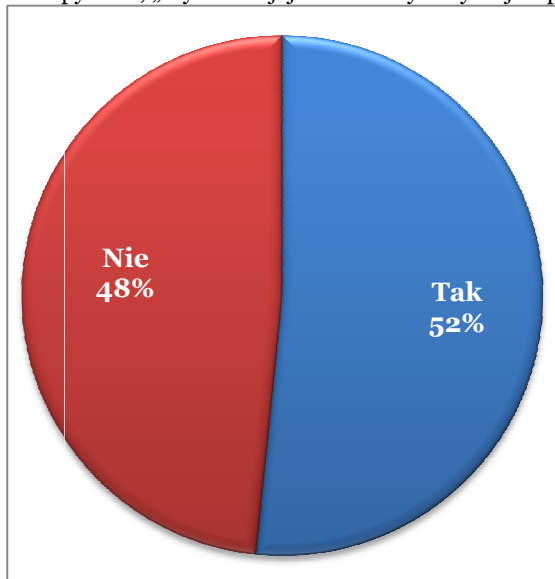
Wykres 7. Rozkład popularności ulubionych gatunków do śpiewania

Źródło: badania własne

3. Solo czy grupowo?

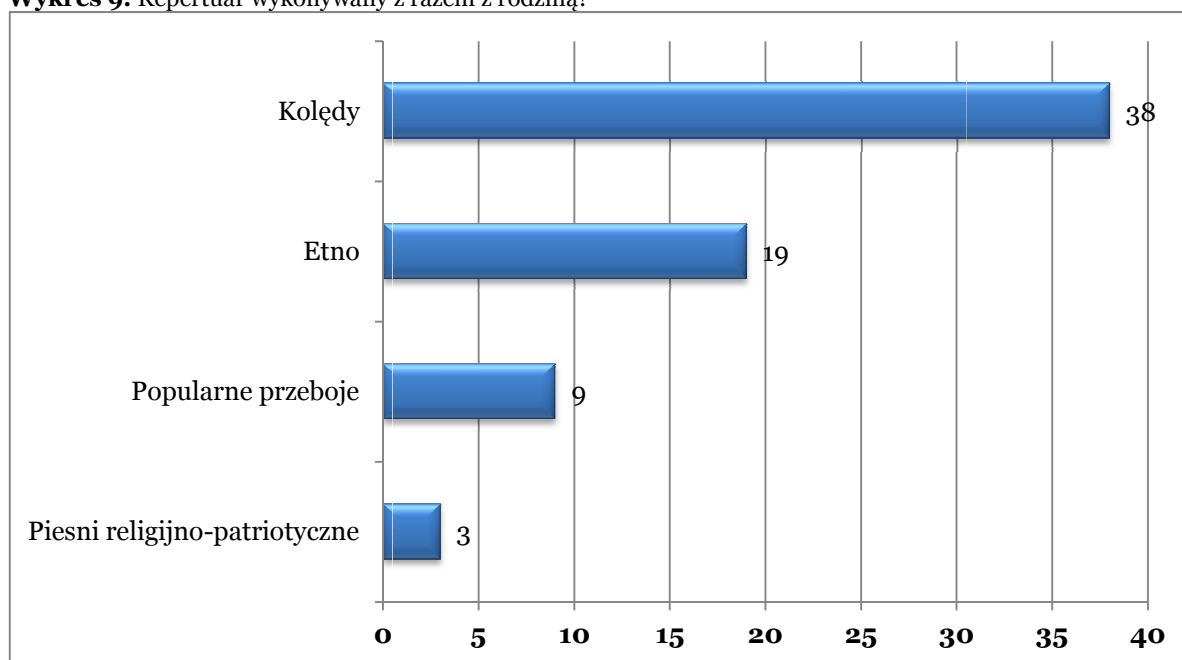
Respondenci pytani o to, czy w ich rodzinach był zwyczaj wspólnego śpiewania w 52% (48 osób) odpowiedzieli twierdząco. Przecząco odpowiedziało 45 osób, czyli 48% próby. Problemem związanym z tym pytaniem mógł polegać na rozumieniu przez respondentów, czym mógłby być „zwyczaj wspólnego śpiewania”. Czy chodzi tu tylko o śpiewanie kolęd na święta, sto lat na urodzinach itd. czy raczej o cykliczne nieformalne spotkania w celach kształcenia śpiewu, śpiewania przy pracy, śpiewania pieśni religijnych.

Wykres 8. Rozkład odpowiedzi na pytanie, „czy w Twojej rodzinie był zwyczaj wspólnego śpiewania”?

Źródło: badania własne

W pytaniu o rodzinny repertuar ujawnia się sposób rozumienia poprzedniego pytania o wspólne śpiewanie, bowiem kolędy i różnego rodzaju muzyka etniczna (por. przypis 3 powyżej) uzyskały największą ilość wyborów. Śpiewanie kolęd deklarowane było przez 38 osób (a więc niemal 80% śpiewających) a utwory należące do muzyki ludowej, biesiadnej bądź harcersko-ogniskowej 19 osób (co stanowi niemal 40% śpiewających). Następnie 9 osób wspomniało o śpiewaniu przebojów muzyki popularnej oraz 3 osoby o pieśniach patriotyczno-religijnych.

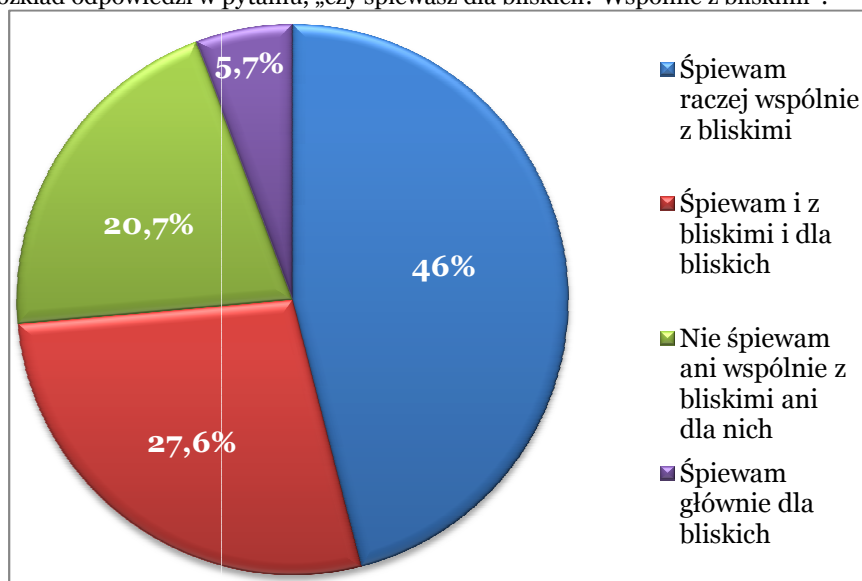
Wykres 9. Repertuar wykonywany z razem z rodziną?

Źródło: badania własne

W odpowiedziach na pytanie uszczegóławiającym⁹ sytuację wspólnych śpiewów, w którym pytano czy respondent śpiewa wspólnie z bliskimi czy raczej dla bliskich zauważyć można ciekawą rzecz. Mianowicie, brak aktywności śpiewaczej z bliskimi lub dla bliskich deklaruje 20,7% respondentów, czyli znacznie mniej niż było osób deklarujących brak zwyczaju wspólnego śpiewania, których to było 48% (zob. wykres 5). Zdecydowana większość respondentów – bo 40 osób, czyli 46% – jednak wskazywała na to, że śpiewa raczej wspólnie z bliskimi, niż typowo dla nich. Następnie 27,6% (czyli 24 osoby) uznało, że śpiewa zarówno z bliskimi, jak i dla nich. Natomiast najmniej, bo 5,7% (5 osób) wskazało, że śpiewa przede wszystkim dla bliskich. Pojawiającym się tu problemem interpretacyjnym jest sytuacja śpiewania dla bliskich. Czy chodzi tu o mikrokoncerty osób zawodowo zajmujących się muzyką, czy też raczej o śpiewanie matek dzieciom, co mógłby sugerować przynajmniej częściowo kontekst badań – ramy projektu *Śpiewaj mi mamo*.

⁹ Można traktować to pytanie jako pytanie kontrolne i odpowiedzi z niego traktować jako rzetelniej oddające faktyczną sytuację wspólnych rodzinnych śpiewów.

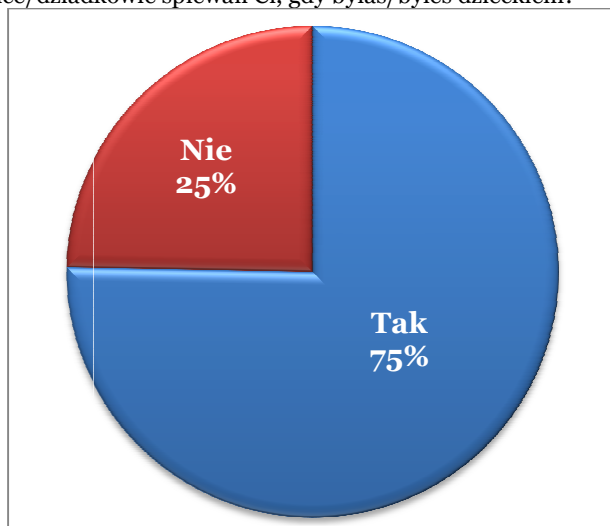
Wykres 10. Rozkład odpowiedzi w pytaniu, „czy śpiewasz dla bliskich? Wspólnie z bliskimi?”

Źródło: badania własne

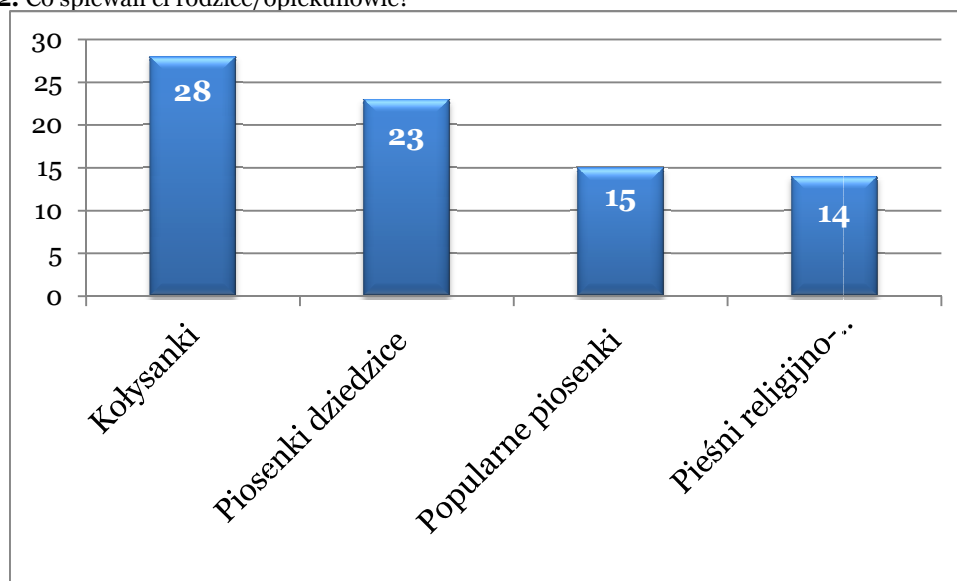
4. Dziecięce doświadczenia ze śpiewem

3/4 respondentów, które stanowiło 70 osób deklarowało, że rodzice lub dziadkowie śpiewali im, gdy ci byli dziećmi. Pozostałe 25%, czyli 23 osoby wskazało, że ich opiekunowie w dzieciństwie nie śpiewali im. W pytaniu tym w przyszłości warto byłoby doprecyzować, czy chodzi tu o choćby pojedynczy przejaw śpiewu dla respondenta jako dziecka czy też raczej o bardziej regularne i częściej powtarzające się „seanse śpiewu”.

Wykres 11. Czy Twoi rodzice/dziadkowie śpiewali Ci, gdy byłeś/byłaś dzieckiem?

Źródło: badania własne

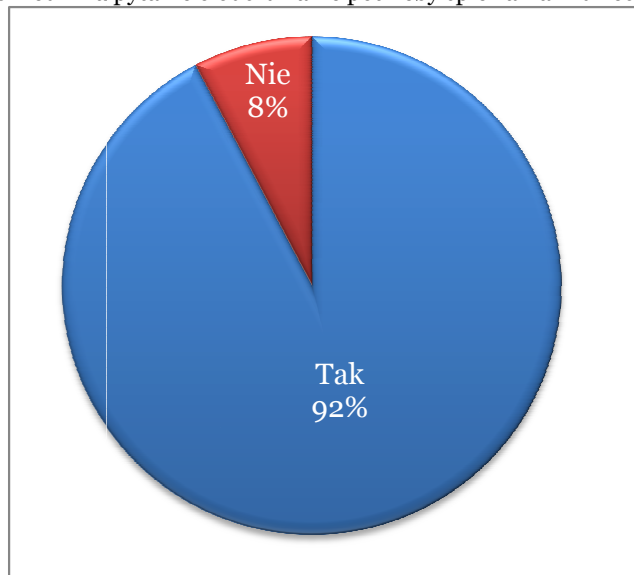
Wśród 75% respondentów, którym opiekunowie śpiewali w dzieciństwie dominującą formą śpiewów były kołysanki. Z nimi w dzieciństwie zetknęło się 28 osób, co stanowi 40% próby. Inne piosenki dziecięce były drugą najpopularniejszą formą śpiewu opiekunów respondentom jako dzieciom. 23 osoby (33%) wskazały, że także z taką formą śpiewu miały kontakt jako dzieci. Popularne piosenki oraz pieśni religijno-patriotyczne uzyskały zbliżony wynik – ok. 20% wyborów.

Wykres 12. Co śpiewali ci rodzice/opiekunowie?

Źródło: badania własne

Zdecydowana większość, bo aż 84 osoby, czyli 92% z tych, co odpowiedzieli na pytanie o potrzebę śpiewu w dzieciństwie, deklaroowało, że taką potrzebę posiadało.

Wykres 13. Rozkład odpowiedzi na pytanie o odczuwanie potrzeby śpiewania w dzieciństwie?

Źródło: badania własne

Respondenci pytani o tytuł ulubionej piosenki z dzieciństwa najczęściej, bo w 64,8% przypadków podawali tytuły piosenek z repertuaru typowo dziecięcego. Popularne piosenki były ulubionymi 17% respondentów.

Tabela 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Tytuł ulubionej piosenki z dzieciństwa? Pierwsza piosenka, która przychodzi Ci na myśl?”

	N	%	% ważnych
Piosenki dziecięce	57	60,0	64,8
Popularne piosenki	15	15,8	17,0
Etno	9	9,5	10,2
Patriotyczno-religijne	4	4,2	4,5
Artystyczne	3	3,2	3,4
Ogółem	88	92,6	100,0
Braki danych	7	7,4	
Suma	95	100,0	

Źródło: badania własne

Blisko połowa uczestników badania, bo 46,6% proszona o uzasadnienie swoich wyborów deklarowała, że wymienione piosenki **kojarzą im się z dzieciństwem**. Następnie niemal 1/3 respondentów (32,9%) wskazywała, że dana piosenka **podobała im się w dzieciństwie**.

Dwie pierwsze kategorie zostały podzielone ze względu na to, że kojarzenie się z dzieciństwem nie konotuje bezpośrednio podobań się. Jednak zakładając, że podobań się konotuje kojarzenie, należy zauważyć, że blisko 4/5 próby (79,5%) powoływało się na ten argument.

Tabela 10. Dlaczego ta piosenka? Jak myślisz?

	N	%	% ważnych
Bo kojarzy mi się z dzieciństwem	34	35,8	46,6
Bo podobała mi się w dzieciństwie	24	25,3	32,9
Przez wzgląd na moje dziecięce wykonania jej	10	10,5	13,7
Z uwagi na społeczne aspekty muzyki	5	5,3	6,8
Ogółem	73	76,8	100,0
Braki danych	22	23,2	
SUMA	95	100,0	

Źródło: badania własne

5. Emocje i wpływ na życie codzienne

Zdecydowana większość badanych – 61,8% – deklarowała, że na myśl o śpiewie lub muzyce ogarnia ją radość. Następnie zdecydowanie mniej, bo niemal 8% łączyło muzykę z wolnością. Rozkład pozostałych odpowiedzi przybiera kształt tzw. długiego ogona (zob. Wykres 14.), co świadczy o dużym zróżnicowaniu i nieagregowalności wymienionych kategorii. Odpowiedzi

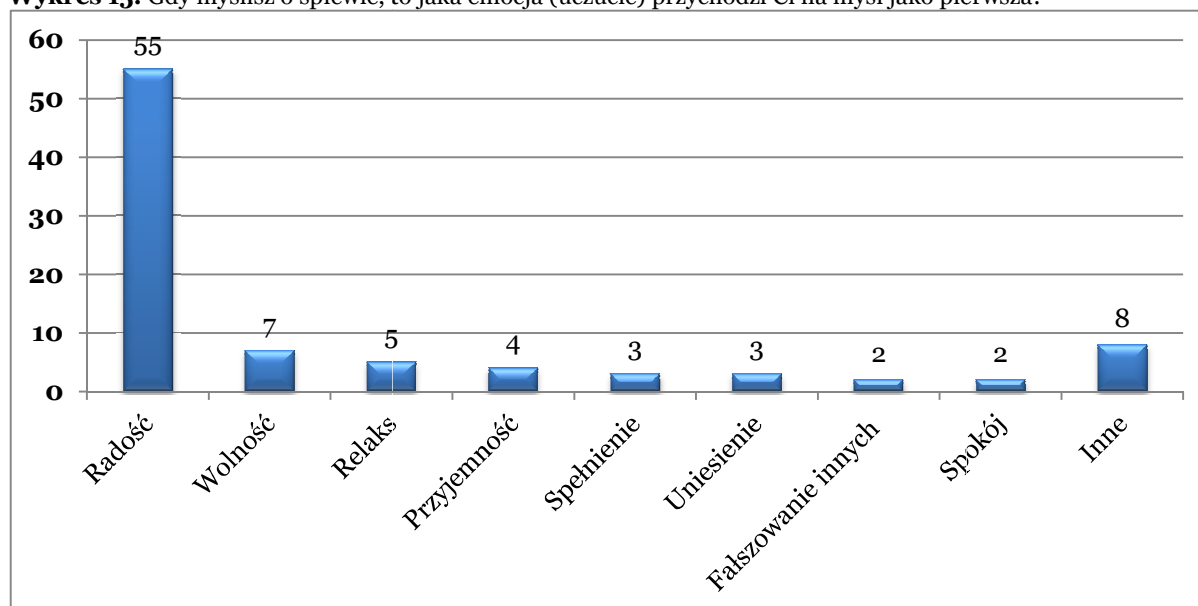
połączone w dziewięcioprocentową kategorię „inne” były odpowiedziami wymienianymi jednokrotnie (zob. Tabela 11.).

Tabela 12. Gdy myślisz o śpiewie, to jaka emocja (uczucie) przychodzi Ci na myśl jako pierwsza?

	N	%	% ważnych
Radość	55	57,9	61,8
Wolność	7	7,4	7,9
Relaks	5	5,3	5,6
Przyjemność	4	4,2	4,5
Spełnienie	3	3,2	3,4
Uniesienie	3	3,2	3,4
Falszowanie innych	2	2,1	2,2
Spokój	2	2,1	2,2
Inne	8	8,4	9,0
OGÓLEM	89	93,7	100,0
Braki danych	6	6,3	
Suma	95	100,0	

Źródło: badania własne

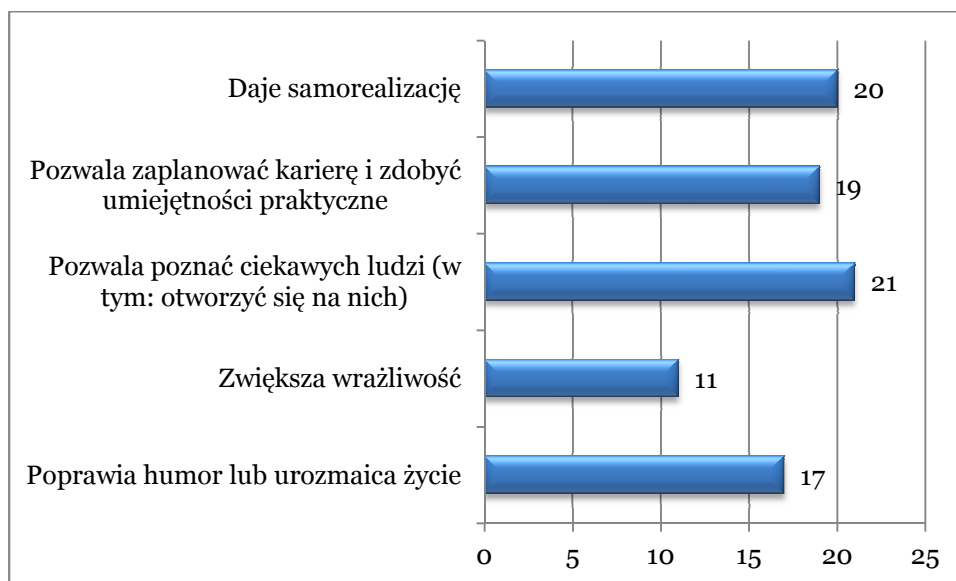
Wykres 15. Gdy myślisz o śpiewie, to jaka emocja (uczucie) przychodzi Ci na myśl jako pierwsza?

Źródło: badania własne

Okazuje się, że prawie 4/5 próby – 77,9%, czyli 67 osób – uznało, że muzyka lub śpiew miały duży wpływ na ich życie. Przeciwną opinię zadeklarowało 19 osób, które stanowiło 22,1% próby. Proporcji tej nie zmienia nawet 9 braków danych w tym pytaniu. Bezsprzecznie w świadomości respondentów wpływ muzyki na życie zachodzi. Jednak w uzasadnieniach, dlaczego muzyka miała duży wpływ na życie respondentów podobnej jednorodności nie ma. Cztery uzasadnienia uzyskały wynik na poziomie 20 wyborów (+/- 3 wybory), piąte zaś osiągnęło wynik o ok. połowę niższy – 11. Najczęściej – w 21 przypadkach – zwracano uwagę na to, że **muzyka jest drogą do poznania ciekawych ludzi** (i w tym otworzenia się na nich). Dla 20 osób muzyka miała wpływ na ich życie, bo **daje im możliwość ekspresji, samorealizację**. 19 osób wskazało, że wpływ muzyki miał związek z czynnikami utylitarnymi: rozwija umysłowość, pozwala opanować języki obce lub ogólnie rzecz biorąc: **zaplanować karierę zawodową** związaną z wykonywaniem muzyki. 17 osób powoływało się na argument rozrywkowy, uznając, że **muzyka poprawia humor i urozmaica życie**. *Last but not least* 11 osób odwołało się do czynnika emocjonalnego, wskazując na to, że muzyka zarówno w formie wykonawczej, jak i odbiorczej **zwiększa wrażliwość**¹⁰.

Tabela 13. Dlaczego muzyka miała duży wpływ na Twoje życie?

Źródło: badania własne

¹⁰ Odpowiedzi na to pytanie nie sumują się do 67 osób, które uznały duży wpływ muzyki na ich życie, ponieważ wiele z owych 67 osób wskazywało na więcej niż jedno uzasadnienie, stąd suma 106 odpowiedzi.

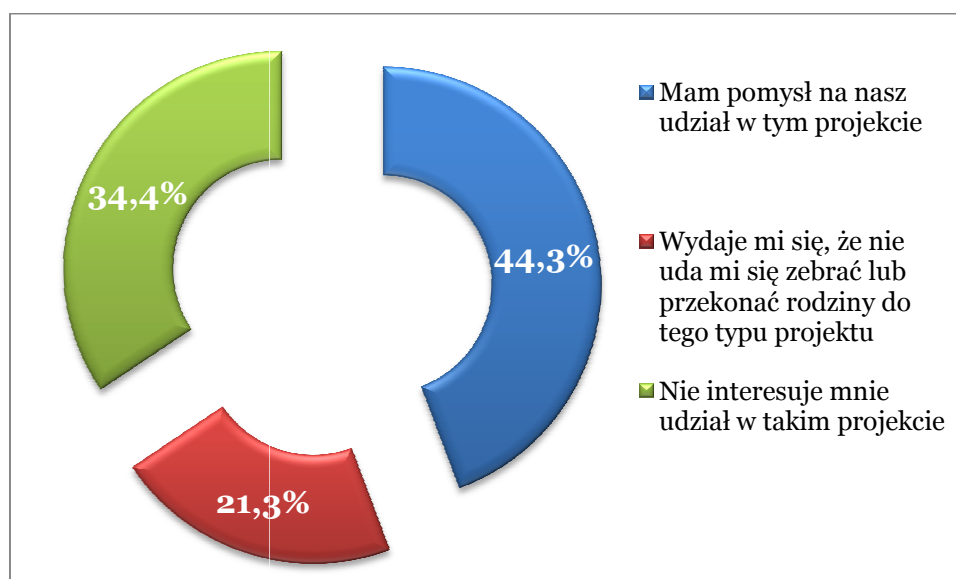
UDZIAŁ W PRZYSZŁYCH PROJEKTACH

Odczucia i sprzeczności

Mimo, że blisko 2/3, bo 62,9% ankietowanych zadeklarowało udział w projekcie związanym z muzyką, to okazuje się, że nie chodzi im o projekt związany z akcją *Śpiewaj mi mamó* (pytania III2 i IV2). Przy 9 brakach danych, 37,1% osób mówiących, że nie chciałoby brać udziału w projekcie muzycznym zaskakujące jest, że 86 osób, czyli 93,5% badanych zadeklarowało niechęć do uczestnictwa w projekcie *Śpiewaj mi mamó*. Zachodzi tu pewna sprzeczność, bo 44,3% badanych uprzednio wskazało, że ma pomysł na udział w projekcie akcji (zob. Wykres 16.). Uczestnictwa odmówiła 1/3 badanych, zaś 21,3% widziało problem w przekonaniu bądź zebraniu rodziny w celu bezpośredniego uczestnictwa w projekcie. Natomiast wśród tych, którzy chcieli wziąć udział w projekcie i mieli pomysł na swoje uczestnictwo w nim zauważalna była grupa 7 osób (11,5%), które wpadły na pomysł zdalnego uczestnictwa w projekcie, czyli stworzenia z rodziną nagrania muzycznego.

Badani jednak co ciekawe w blisko 90% deklaruowali pozytywne odczucia co do samego ich udziału w badaniu. To wydawałoby się, że mogłoby rzutować na wyższy odsetek deklaracji kontynuacji współpracy badawczej z tymi respondentami w innych badaniach.

Wykres 17. W jakiej formie zgłosiłbyś się do akcji *Śpiewaj mi mamó*?

Źródło: badania własne

Odnośnie wyobrażeń i pierwszych skojarzeń badanych na temat tytułu akcji ŚMM widać przede wszystkim, że na pierwszy plan wysuwa się funkcjonalne widzenie śpiewu jako czynności wykonywanej przez matkę, by uśpić dziecko. Takie skojarzenie deklarowało 34,2% badanych. Następnie porównywalny wynik – bo 29,1% ankietowanych – osiągnęło skojarzenie tytułu akcji z samymi postaciami matki i dziecka lub matki z dzieckiem. Z analogicznymi kampaniami społecznymi ŚMM kojarzyło się 12,7% badanych. Nieco zaskakuje czwarta – mająca 7,4% – z kolei odpowiedź, gdzie wskazywano na dyskryminacyjny wobec śpiewających ojców charakter tytułu akcji. W odpowiedzi „inne” natomiast znalazły się takie pojedyncze odpowiedzi, jak tytuł piosenki nazwisko wykonawcy, konkurs czy telewizja (Wykres 18.).

Wykres 19. Pierwsze Twoje skojarzenia z tytułem "Śpiewaj mi mammo"?

	N	%	% ważnych
Usypianie dzieci	27	28,4	34,2
Matka z dzieckiem (matka lub dziecko)	23	24,2	29,1
Analogiczne kampanie społeczne (czytaj mi mammo, itp)	10	10,5	12,7
Dyskryminowanie ojców	6	6,3	7,6
Pozytywnie	5	5,3	6,3
Rozwój dziecka	2	2,1	2,5
Inne	6	6,3	7,6
Ogółem	79	83,2	100,0
Braki danych	16	16,8	
Ogółem	95	100,0	

Źródło: badania własne

OGÓLNY OBRAZ POLSKIEGO ZWYCZAJU ŚPIEWANIA

Wnioski z badań pilotażowych

Przy deklarujących śpiewanie na co dzień 84,4% badanych 52% deklarujących śpiewanie wspólnie z innymi członkami rodziny wypada dość słabo, lecz za razem ujawnia hipotetycznie ciekawą prawidłowość. Może okazuje się, że łatwiej nam podśpiewywać solowo niż śpiewać wspólnie z najbliższymi?

Powyższa prawidłowość¹¹ wydaje się być potwierdzona wyborem różnych gatunków muzycznych do śpiewania samemu i w grupie. Badani sami woleli najczęściej śpiewać piosenki dziecięce (co jest zrozumiałe przez wzgląd na sugestie płynące z tytułu badania) oraz mniej lub bardziej popularne piosenki radiowe. We wspólnym śpiewaniu dominowały wybory kolęd oraz różnych piosenek ludowych, biesiadnych lub harcerskich. Co jest ciekawą przesłanką, dotyczącą funkcjonowania kultury popularnej i kultury indywidualizmu we współczesnej Polsce. Łączy się z tym – jak podejrzewam – kwestia pokoleniowa, to znaczy różnic w uczestnictwie w kulturze popularnej, masowej czy elitarnej między reprezentantami odmiennych kohort wiekowych lub pokoleń. Jak zauważa jednej z respondentów, wspólny śpiew w jego/jej życiu zachodził, *ale tylko w obrębie tego samego pokolenia. Nie udało mi się nigdy namówić starszej generacji w rodzinie do wspólnego śpiewania* (r65). Zdarzały się też głosy, że *śpiew jest (...) czymś osobistym*, czym respondenci nie lubili się dzielić (r24) albo, że nie odważyliby się śpiewać dla nikogo poza najbliższych (r47). Ciekawym głosem zdaje się być opinia osoby śpiewającej nie tyle z najbliższymi co quasi-koncertowo dla najbliższych, która napisała:

Nie lubię, czuję się zmuszana do tego. Mam przypiętą w rodzinie latkę i przy każdej okazji słyszałam „Zaśpiewaj Marlenka!”. Nie kojarzy mi się to ze wspólnym śpiewaniem. Czasami śpiewam dla kogoś w formie prezentu, np.. na weselu dla brata (r5).

¹¹ Zaznaczam, że może być to hipotetyczna prawidłowość tylko dlatego, że badanie nie było prowadzone na próbie reprezentatywnej. I zgodnie z tym, co już napisałem wnioski z niego można traktować jako źródło hipotez do weryfikacji w szerzej zakrojonym badaniu.

Opinię ta można interpretować jako rodzaj substytutu wspólnego śpiewu, który jest zastępowany wysłuchiwaniami śpiewu osób szczególnie utalentowanych. Zdaniem znanego antropologa muzyki, Johna Blackinga sytuacja, w której muzyka komponowana jest przez wąski zbiór jednostek określanych twórcami, wykonywana przez nieco szerszą zbiorowość zwaną muzykami i przyswajana przez resztę społeczeństwa jest charakterystyczna dla kultury zachodniej, gdzie kategorie producentów i konsumentów muzyki są rozdzielne [por. Blacking 1973]. Obecnie wnioski sprzed niemal 40. lat można spokojnie zderadykalizować, bowiem takie wynalazki technologiczne, jak komputery osobiste, iPady czy Internet stworzyły możliwość aktywnego odbioru muzyki, w ramach którego fani dokonują własnych reinterpretacji piosenek. Nie są konsumentami ani producentami, a stają się prosumentami [por. Siuda 2012]. Tym bardziej niechęć(?) do wspólnego muzykowania może być zastanawiająca. Można było przecież spotkać się z opiniami, że

jakby wszedł ktoś obcy do domu moich rodziców, jak śpiewamy i tańczymy dla żartu jakieś ludowe kawalki to powiedziałby: „Dom wariatów” (r21).

Jednak nie można zapomnieć też o istotnym fakcie, że ok. 2/3 badanych wskazało na to, że chciałoby, aby było więcej muzyki w ich życiu. Dla większości z nich muzyka łączyła się bowiem z radością, wolnością, spełnieniem emocjonalnym czy pretekstem do poznania wartościowych ludzi. I ten optymistyczny wniosek wstawiam na koniec niniejszego raportu, licząc, że zmotywuje on do działań na rzecz poprawy sytuacji społecznej domowego muzykowania w Polsce.

LITERATURA

1. Aronson Elliot i in. 1997. *Psychologia Społeczna*, Poznań: Zysk i S-ka.
2. Batorski Dominik., Olcoń Marta. 2006. Prowadzenie badań przez Internet. Podstawowe zagadnienia metodologiczne. *Studia Socjologiczne*, 3 (182).
3. Bensimon Moshe. 2012. The Sociological Role of Collective Singing during Intense Moments of Protest: The Disengagement from the Gaza Strip, *Sociology*, 46: 241-251.
4. Blacking John. 1974. *How Musical is Man?*, Seattle: University of Washington Press.
5. Eyerman Ron and Jamison Andrew. 1998. *Music and Social Movements. Mobilizing Traditions in the Twentieth Century*, Cambridge: Cambridge University Press.
6. Firth Simon. 2011. *Sceniczne rytuały. O wartości muzyki popularnej*, Kraków: WUJ.
7. Simmel Georg. 1968. Psychological and Ethnological Studies of Music, w: *The Conflict in Modern Culture, and Other Essays*, New York, Teachers College Press
8. Siuda Piotr. 2012. *Kultury prosumpcji. O niemożności powstania globalnych i ponadpaństwowych społeczności fanów*, Warszawa: ASPRA-JR.
9. Trehub Sandra i in. 1997. Mothers and Fathers singing to infants, *Development Psychology*, Vol. 33, No. 3, s.500-507.
10. Trehub Sandra. 2001. Musical predispositions in infancy. *Annals of the New York Academy of Sciences*, Vol. 930, s. 1-16.